

El turisme comunitari a l'Amazonia

MIQUEL SEGÚ LLINÀS⁴⁰⁸

*Doctor en Geografia
Universitat de les Illes Balears*

Resum

El turisme comunitari és la fórmula que permet un major contacte entre el turista i l'autòcton, però, també, és el que té un major impacte sobre la cultura de la comunitat.

Davant l'arribada del turisme, les comunitats indígenes de l'Amazonia solen prendre dues postures antagòniques: o bé es tanquen dintre d'elles mateixes i eviten l'arribada dels turistes, o bé s'obren a les pràctiques turístiques i intenten gestionar-ho. De totes maneres, de cada cop més, les empreses foranes intenten introduir-se i explotar els recursos pel seu compte, introduint les formes industrialitzades i massives del turisme.

Al mateix temps, la seva cultura o bé es va impregnant del modernisme i el consumisme, iniciant un continu declivi, o pel contrari, es fomenta, inclús se n'inventen activitats noves, per tal d'explotar-les pels turistes, provocant un bloqueig i artificialització de les tradicions que també poden arribar a produir la seva mort per manca d'arrelament dintre de la societat.

El turisme, de totes maneres, lo únic que fa és accelerar un procés que se va produint dintre d'aquestes societats i la seva cultura, com a les altres.

Paraules clau: turisme comunitari, turisme cultural, Amazonia, desenvolupament local.

Abstract

The community tourism is the formula that allows greater contact between tourists and local people, but also is having a major impact on the culture of the community.

Before the arrival of tourism, the indigenous communities of the Amazon usually take two antagonistic positions: either close within themselves and prevent the arrival of tourists, or open to tourism practices and try to manage it. However, the increasingly foreign companies try to enter and exploit their own resources, introducing forms industrialized mass tourism.

⁴⁰⁸ Professor titular de Geografia i coordinador del programa de Doctorat de Turisme a la Universitat de les Illes Balears.

At the same time, culture or impregnated modernism and consumerism, initiating a continuous decline, or on the contrary, it encourages even they invent new activities, in order to exploit them by tourists, causing a blocking and the artificialization of the traditions, that also could cause his death for lack of roots within society.

Tourism, however, the only thing is to accelerate a process that would occur anyway within these societies and their culture.

Keywords: communitary tourism, cultural tourism, Amazonia, local development

Introducció. El turisme comunitari

Parlar de turisme comunitari a un context de turisme cultural podria semblar un poc estrany d'entrada, ja que rarament s'associen aquestes dues definicions. Normalment, quan parlem de turisme cultural pensem en un turisme atret pel patrimoni arquitectònic, per l'immaterial o, màxim, pel paisatge o elements naturals, però no l'associem al turisme comunitari. Tampoc és un espai, l'Amazonia, del que parlem sovint a les Balears, o més concretament a Mallorca. Es tracta d'un espai molt allunyat de les Illes, en poques relacions mútues, ni tan sols econòmiques i existeix un desconeixement molt gran de la seva realitat.

El turisme comunitari no és una variant del turisme cultural, ni tan sols una variant dintre de les pràctiques turístiques, es tracte, més bé, d'una forma de gestió turística.

«El turisme comunitari és una forma de gestió del turisme que reuneix tres perspectives fonamentals: una sensibilitat especial amb l'entorn natural i les particularitats culturals, una recerca de sostenibilitat integral (social i natural), i el control efectiu del negoci turístic per part de les comunitats» (Ruíz i Solís (coord.), 2007).

Per altra banda, i també molt important, és que es tracte d'una fórmula de desenvolupament local que ve des de baix, des de la base, on les pròpies comunitats prenen la responsabilitat, la iniciativa i la gestió per ser elles mateixes les responsables del seu propi desenvolupament econòmic.

Una altra característica serà que intenta equilibrar els aspectes ambientals i culturals amb l'aportació econòmica del turisme, evitant el predomini dels interessos materials i pecuniaris sobre el desenvolupament integral de les comunitats. Seria un intent més de fer realitat el somni d'un desenvolupament sostenible que equilibrés les seves tres branques (Seguí Llinàs, 2006) . De totes maneres, la definició del turisme comunitari no és clara, ja que l'únic element pròpiament diferenciador és la seva gestió de part la comunitat, perquè, per altra banda, sincronitza també amb diferents fórmules de turisme, com poden ser l'eco turisme, el turisme ètnic o antropològic o el turisme de natura. Resumint, el turisme comunitari serà el gestionat per una comunitat, a diferència de les altres formes que són gestionades de forma empresarial. Aquesta gestió, tindrà, una altra conseqüència molt interessant: la redistribució de la riquesa aportada pel turisme entre tota la comunitat. Aquesta distribució es pot fer de moltes maneres: repartició del beneficis entre tots, repartiment entre els que hi participen i una part es dedica a realitzar millores per a la societat, etc.; la característica no és com es distribueixen els beneficis, sinó el fet que tota la comunitat en rep, directe o indirectament, un profit.

El turisme comunitari tindrà, en contraposició, un efecte de socialització de la pròpia comunitat ja que permetrà a aquesta prendre consciència de les seves característiques i identitat diferents a les de la resta de comunitats, i valorar la importància del medi que els envolta, moltes vegades limitat per ells a un valor d'ús, i així prendre un posicionament més conservacionista i respectuós que pot modificar algun dels seus costums.

El turisme comunitari tindrà els seus orígens, segons Solís (2007) en l'eco turisme, però que quan s'anirà implantant en les comunitats més allunyades (com són les amazòniques), esdevindrà una possibilitat de supervivència cultural, social i econòmica per aquestes. A partir d'aquí es desenvoluparà el turisme gestionat per aquestes pròpies comunitats, amb l'ajuda exterior, i d'aquí es passarà al turisme comunitari.

Per concloure aquest aspecte, Vintimilla i Ruíz (2009) donen una definició bastant completa que ens resumeix tots aquests aspectes:

«La condició fonamental que permet fer la diferència entre el turisme comunitari front a altres modalitats d'operació turística, és el seu model organitzatiu autònom basat en l'organització comunitària de l'empresa turística, la gestió col·lectiva i la participació de la comunitat en els beneficis resultants, convertint-se en una estratègia de desenvolupament local que privilegia als actors locals i en que els beneficis es reverteixen immediatament en lo local».

D'aquesta visió general del turisme comunitari en podem treure com a conclusió que aquesta forma de gestió és la que permet un major coneixement de la cultura local, ja que són ells mateixos qui ho organitzen i ho posen en valor, per tant, són ells mateixos que aporten la seva cultura i la volen compartir. Com a conseqüència, aquesta modalitat de gestió serà la forma més intensa de contacte entre el turista i l'autòcton, amb totes les avantatges i inconvenients que aquesta intensitat de contacte genera.

Ara bé, i en el mateix temps, aquesta tipologia de gestió genera una sèrie de problemes, ja que és estrany i molt poc freqüent que una comunitat prengui la iniciativa d'obrir-se al turisme comunitari. Normalment, aquestes comunitats desconeixen el turisme, no l'han practicat, i no tenen capacitats i coneixements que permetin fer l'empenyiment. Si no coneixen el turisme, com poden pensar en ell com a forma de desenvolupament local? d'aquí la primera incongruència. La iniciativa sol provenir bé de l'Estat o bé d'una ONG, per tant, de l'exterior, i són externs els que promouen una activitat econòmica desconeguda per a la societat local i que es pretén que sia aquesta comunitat qui ho gestioni. Són els externs qui decideixen que han de fer els locals per aconseguir la seva millora econòmica.

Si són elements externs els que ho promouen, vol dir que aquesta activitat ve amb una càrrega ideològica el darrera, ja que hi ha tota una filosofia del desenvolupament, unes teories de creixement econòmic, etc., que la condicionen i que l'empenyen a utilitzar el turisme com a eina de creixement econòmic. Aquest fet de venir imposat des de l'exterior sobre una societat local fa que, sovint, l'experiència fracassi quan aquest element impulsor extern deixa d'actuar i se'n va, després, els elements autòctons són incapaços de continuar amb l'experiència.

Per part de les comunitats i associacions indígenes, el turisme comunitari té, també, una marcada dimensió política ja que s'utilitza com a medi de reivindicació i auto-gestió sobre territoris i recursos (Ruíz i Solís, 2007). Si al seu origen el turisme comunitari és ideològic, el seu desenvolupament i creixement es tornarà una eina política de part de les comunitats indígenes.

Quan aquestes comprendran el valor de la seva cultura, la seva especificitat i diferenciació, també reclamaran el seu territori, moltes vegades expropiat per nous colons que venen a cercar les seves riqueses i tot plegat es transformarà en un element de lluita ideològica i política.

Per comprendre aquesta lluita ideològica ens hem de demanar què pretén el turisme comunitari. En principi i d'acord al seu plantejament com a forma de gestió, intenta ajudar a les comunitats a diversificar la seva economia, fins llavors, normalment limitada a l'agricultura i ramaderia, amb més característiques d'auto-suficiència que comercial. Aquesta diversificació econòmica té com a finalitat promoure el desenvolupament de les zones més endarrerides que solen coincidir en les zones que habiten aquestes comunitats, d'aquí que l'Estat en prengui la iniciativa moltes vegades o que les ONG que promouen el desenvolupament de les societats endarrerides també ho fomentin. El fet de triar aquesta fórmula de turisme és, precisament, per encoratjar que els beneficis del turisme (que seria l'eina utilitzada per fomentar el desenvolupament) es distribueixin entre tota la comunitat i no afavoreixi únicament a uns pocs. El vertader desenvolupament ha d'arribar a tots i no limitar-se a uns privilegiats.

Ara bé, si ens posem de l'altra banda del turisme, també ens podríem demanar si existeix una demanda per conèixer la vida de les comunitats i viure en contacte directe amb elles, amb les seves limitacions i falta de comoditats. Els resultats ens indiquen que sí, que hi ha una part de la població interessada, no tan sols en conèixer aquestes cultures i comunitats, sinó, interessades en compartir les seves vivències i tradicions, malgrat els inconvenients i manca de serveis que trobaran durant la seva estada. Aquests turistes volen descobrir la vida de les comunitats indígenes, endemés, creuen que és la millor manera de comprendre el patrimoni immaterial que conté la seva cultura i que es reflecteix en totes les tradicions indígenes.

Al conviure amb les comunitats poden participar activament de les seves tradicions i costums, així com de les arts desenvolupades per a la seva subsistència (caça, pesca, plantes medicinals,...). Tot això respon a l'instint de "regressió" que es va desenvolupant a una part de la població, com més globalitzada es troba la vida a les societats modernes. El desig de tornar a les arrels, a lo simple, a la pròpia identitat, afavoreix el creixement d'aquesta fórmula de desenvolupament turístic.



Repercussions del turisme comunitari

Aquest desenvolupament del turisme comunitari ha tingut una forta repercussió sobre les comunitats indígenes. Aquestes societats s'han trobat, en pocs anys, de viure d'una manera tradicional, tancades en elles mateixes i amb un territori concret, a rebre la pressió d'uns elements forans (funcionaris, militars, empreses estrangeres, voluntaris ONG) que aprofiten

les seves terres i les seves riqueses, que els diuen el que han de fer, que els alaben la seva cultura i els fan remarcar les diferències amb les altres societats, etc. Tot un cúmul d'idees i de situacions que no coneixien ni estaven preparats, però que tots venen a dir-los que és per ajudar-los, per que visquin millor, pel seu bé, etc. Tot això els provoca una desorientació total.

Aquest major contacte amb el món exterior, bé contacte personal amb els forans arribats, bé visió de l'exterior utilitzant els medis de comunicació actuals (televisió, ràdio, internet en alguns casos) els fan descobrir un món desconegut i que veuen superior. Això provoca els primers enfrontaments interns entre els membres de la comunitat, especialment entre els qui volen imitar i seguir el que veuen, i els qui volen continuar amb la seva especificitat i diferències.



El problema més difícil d'entrada és el fet d'introduir dintre d'aquestes comunitats tot el procés monetari front al sistema del troc que havien usat tradicionalment. El sistema monetari exigeix guanyar doblers per tal de poder entrar dintre de la societat de consum, tan aliena a les seves tradicions.

Les riqueses dels seus territoris estiren a moltes empreses capitalistes a treure'n profit per a elles, fet que altera tot el seu sistema tradicional. La propietat comunitària de la terra i dels bens, tot el sistema comunitari de vivències, es veu trastoca per aquestes empreses on predomina l'individualisme.

Les riqueses més atractives per les empreses foranes són: el petroli i el gas (abundants a algunes zones de l'Amazonia com és el PN del Yasuní), la fusta (que origina fortíssimes desforestacions a la part brasilina especialment), el turisme (Equador, Perú i Brasil, concretament) i la investigació (per totes les regions). Els centres de recerca instal·lats a l'interior de l'Amazonia també són una font de contrastos amb la població local, malgrat la bona voluntat de no interferir. Realment són uns elements estranys per aquestes comunitats.

Anem a analitzar el turisme en concret, ja que és el tema que ens convoca. Davant la possibilitat d'utilitzar el turisme com a eina ràpida per facilitar el desenvolupament d'aquestes societats, aquestes han pres dues postures antagòniques:

Per una banda, la postura de tancar-se dintre d'elles mateixes, d'aïllar-se del contacte amb els altres (tot el que és forà a la seva cultura), i per aconseguir aquest aïllament estan disposades a utilitzar la violència si es veu necessari per conservar la seva privacitat. Com és clar, aquestes comunitats s'oposen frontalment a l'arribada de turistes a les seves comunitats i a tot el que faci referència al turisme.



D'altra banda, altres comunitats veuen bé aquesta nova possibilitat de



treure avantatges econòmiques i, per això, no dubten en aliar-se amb operadors turístics (tant nacionals com estrangers), i, a través d'ells, vendre turísticament les seves activitats, els seus balls, la cuina tradicional, les llegendes, etc., tot mitjançant les representacions realitzades exclusivament per als turistes, a canvi d'unes quantitats de doblers, plenament convingudes, i d'unes hores d'activitat ben precisades, amb uns itineraris i explicacions acordades prèviament.

Però, i de cada cop més, front a aquestes dues postures, que, finalment, és la mateixa comunitat qui decideix que fer, apareix un nou element distorsionador: les empreses exteriors. Aquestes grans empreses venen amb la intenció de treure el major profit possible de les riqueses de l'Amazonia, i ja venen amb acords signats amb el govern central, sense que les comunitats en tinguin coneixement. Aquestes empreses s'instal·len i passen directament a l'explotació, sense convenir res amb els locals. Hi pot haver alguns enfrontaments, inclús violents, però aquestes empreses segueixen endavant en la seva tasca explotadora. En aquest cas, normalment, la comunitat acaba per assumir aquest fet, ja que no ho ha pogut impedir. D'aquesta manera passen a ser simples empleats, com a ma d'obra barata, de les empreses petroleres, turístiques o de la fusta, i se deixen dominar, guiar i substituir dintre de l'explotació dels recursos que fins llavors havien tingut a la seva disposició i que no havien explotat.

Aquestes empreses exteriors produeixen un fort impacte sobre la societat indígena que els canvia completament la seva forma de viure, mitjançant dos elements: la introducció del consumisme, i el consum d'alcohol. Les comunitats no coneixien el paper moneda (o d'una forma molt reduïda) i compraven els pocs productes que necessitaven als centres d'aprovisionament que s'instal·laven als nuclis al llarg dels rius, però, el fet de passar a cobrar un salari els ha permès entrar dintre del món del consumisme, amb els aparats electrodomèstics, de telefonia, música, etc. que abans ni podien comprar ni coneixien. Tots aquests elements de consum ha incidit fortament en els seus costums i els ha creat unes necessitats que augmenten la seva dependència de les empreses exteriors i del salari constant. L'autarquia desapareix ràpidament i l'alimentació i forma de vestir tradicionals van canviant.

L'altre element distorsionador de les tradicions ha estat el consum d'alcohol. Les tribus també tenim el costum de consumir líquids fermentats, com la "chicha", o altres productes estimulants



obtinguts de plantes del bosc, però les empreses foranes i els turistes han introduït un nou producte barat i de gran consum: la cervesa, que ha passat a ser l'element primordial a consumir els caps de setmana amb les sortides als pobles més propers o a la ciutat. Després de la cervesa, altres begudes de més contingut alcohòlic han anat arribant, i conjuntament produeixen els problemes d'alcoholisme que fins llavors no havien conegut i la violència que moltes vegades acompanya els excessos en el seu consum.

Les implantacions turístiques a l'Amazonia comencen a tenir un caire més bé industrial o de turisme relativament massiu. A la vorera del riu es construeixen complexes hotelers que no tenen res d'integració o de respecte a la natura. Són més bé còpia de les instal·lacions turístiques de sol i platja que es fan a les zones tropicals (el Carib, per exemple) o a les construccions sobre pilotis que es fan a les Maldives o a les illes turístiques del Pacífic. Aquí es tracta d'aprofitar el riu com si fos el mar i evitar tot perill que pogués venir dels animals de terra, així es mescla exotisme i seguretat. Aquesta intrusió de les fórmules de turisme de sol i platja ha arribat al punt d'introduir els creuers dintre dels recorreguts per l'Amazones, provocant el contrast més gros dintre de la selva i unes societats indígenes que viuen en un estat bastant primitiu generalment.



I front a totes aquestes problemàtiques produïdes per l'augment del contacte amb el món exterior i l'arribada d'empreses foranes, que el turisme ha afavorit també, ens trobem amb el planteig dels impactes de tota aquesta apertura sobre el patrimoni cultural.

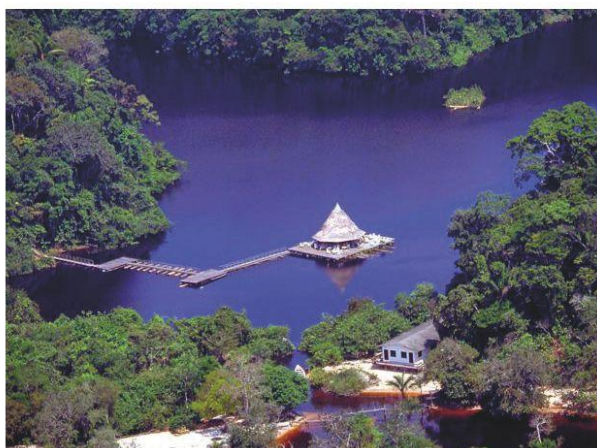
El patrimoni cultural d'aquestes comunitats és més bé d'ordre intangible, ja que l'arquitectònic i artístic han estat menys desenvolupats. La continuïtat d'aquest patrimoni també fa front a un dilema: l'aïllament o el seu us com a producte turístic.

Davant la invasió turística interessada en el patrimoni cultural de les comunitats indígenes, algunes d'elles pensen que el millor és tancar-se a aquesta invasió i continuar a viure tradicionalment, com sempre ho han fet, amb els seus ritus, festes i tradicions, oblidant-se que la "modernitat" arriba de moltes maneres i la població vol millorar la seva qualitat de vida. Sembla que aquest aïllament els dur a la seva pròpia mort.

Per altra banda, altres comunitats veuen en el seu patrimoni un atractiu cap als turistes, cosa que afavoriria l'entrada d'uns doblers que les permeten gaudir del consumisme. Moltes ONG i funcionaris de l'estat, així com empresaris turístics, els empenyen cap a aquesta apertura, ressaltant els valors que té la seva cultura i la seva especificitat, orgullosos del que són i el que tenen i que desperta la curiositat dels turistes.

Si escullen l'aïllament cultural, es va produint una pèrdua de valor d'aquestes tradicions que pot arribar a la seva desaparició. Entre les causes podríem citar:

- Els joves de la comunitat es veuen influenciats de cada cop més pel consumisme, i volen vestir-se i utilitzar tots els elements que per a ells representen el progrés. Per fer-ho necessiten doblers i d'aquí que se'n vagin a treballar a empreses





fora de la comunitat i vagin abandonant els costums tradicionals, adaptant la música, balls i diversions del món exterior, deixant de costat els propis de la seva comunitat.

- Les famílies més joves tendeixen a l'emigració cap a les ciutats o centres urbans a la recerca d'uns serveis: salut i educació bàsicament, que no tenen a la pròpia comunitat. Endemés, veuen en aquestes ciutats la possibilitat de trobar treballs remunerats que els permetin entrar dintre

de la societat del consum, malgrat que la decepció i el fracàs s'instal·lin a moltes d'elles al cap d'un cert temps.

- Tots aquests contactes amb el món exterior van minant lentament els valors tradicionals, i així veiem que la solidaritat, l'esperit comunitari, el pes de les tradicions, etc., van disminuint front a la importància dels doblers i del valor material de les coses.

Front al camí d'una extinció cultural, progressiva, lenta, però irrefrenable; hi ha una altra postura que és la de la potenciació de la cultura local, utilitzada com a eina d'atracció turística. Una part del turista contemporani té una immensa curiositat per les formes de vida de les antigues societats. A vegades com si observés animals exòtics dintre d'un zoològic i, a vegades, com un retorn a la puresa de temps passats, a la vida simple, però arrelada a un lloc, idealitzada per l'ecologisme, i l'indigenisme, però difícil de viure per a les comunitats implicades.

El fet de que aquestes comunitats vegin en el turisme una font d'ingressos gràcies a la seva cultura tradicional, els dona una certa auto-estima i fa que cerquin una re-creació de tradicions i costums per tal de satisfer als turistes. Pràctiques que ja havien quedades en desús o activitats que ells consideraven que s'havien quedat atraçades, són revitalitzades, re-creades, amb les modificacions que siguin necessàries, per tal d'oferir al turista aquesta impressió d'exotisme. Aquesta re-creació els du inclús a imitar les coses que creuen que els turistes esperen, o bé a recrear coses i activitats que mostren un passat meravellós, que ells mai ho havien considerat així, però que el turisme els permet disfressar, perquè funcionin com atractiu. En tot aquest muntatge i posada en turisme de les comunitats indígenes, hi ha un procés valoratiu de les tradicions dels indígenes, quelcom d'exagerat que pot arribar a fer-los creure que tenen una identitat i una superioritat sobre els altres. A la llarga, aquesta sobrevaloració de les tradicions i costums pot arribar a crear distanciament amb les altres comunitats i amb els estrangers, que pot ser font d'incomprensions i decepcions futures.

El procés de recrear tradicions, costums, inclús llengües ja desaparegudes, degut a la moda de que tot lo indígena és més pur, val la pena i és inèdit, arriba a crear un grau d'artificialitat, que origina una museïficació, ja que s'estableixen unes normes rígides, per tal de fer creure en la seva autenticitat, que sempre es repeteixen; però que han perdut la espontaneïtat que els hi dona vida, les fa evolucionar i les integra en els canvis normals de tota societat. Aquesta artificialitat i l'impediment de tota evolució i canvis,

provoca lentament la mort de la pròpia cultura per falta d'autenticitat, l'anquilosament i artificialitat, que fa que la gent no ho senti més com un element propi, sinó com una escenificació pels turistes.

L'arribada del turisme a les comunitats indígenes provoca situacions realment difícils i un xoc entre mentalitats que pot provocar decepcions a ambdues parts. Un exemple, escoltat a la lectura d'una tesi sobre aquesta temàtica (Mejía Ayala, 2014), ens obliga a pensar en la dificultat d'encoratjar l'encontre entre turista i autòcton. Deia el relat, que una tribu indígena de l'Amazonia va ser contactada amb finalitat turística i perquè acollissin durant un dia l'estada de petits grups de turistes per mostrar-los la seva forma de vida, les seves danses, gastronomia, llegendes, medicina natural i coneixements de la selva.

La tribu anà a la ciutat més propera per comprar un generador elèctric, uns cables i bombetes, així com uns altaveus i un aparell de música, i ho instal·laren. Arribat l'horabaixa, el grupet de turistes s'acostaren pel riu en una barca i els indígenes sortiren a rebre'ls amb molta alegria, els acompanyaren al poblat i s'assegueren amb ells, al terra, per parlar, davant uns balls que els hi oferiren. Entrada la fosca, un d'ells anà a posar en marxa el generador, (que amb el seu renou espantà a les aus i els animals del voltant), encengueren les bombetes i posaren els altaveus a tot volum amb una música moderna electrònica. Els turistes es sorprengueren, es van decebre, varen exigir partir i tornar a la ciutat propera. Els indígenes no sortien de la seva sorpresa i, tots decebut, els veren partir. L'experiència resultà un fracàs rotund.

Què havia passat? Simplement, que els indígenes volien mostrar als turistes que no eren un poble tan endarrerit, i que disposaven d'electricitat i coneixien la música moderna com ells. Els volien mostrar els seus coneixements del món modern, que podien tenir comoditats, com l'electricitat, que demostrava el seu avanç. Els turistes, en canvi, que havien pagat un preu elevat per gaudir d'una experiència única, autèntica, de tribus a la selva, quedaren frustrats de l'experiència, i cregueren que havien estat enganats. Simplement un problema de cultura i de manca de coneixement mutu, on ningú havia preparat als dos grups per facilitar el seu encontre. Un munt de bona voluntat que s'havia tornat un fracàs per manca de coneixement mutu. El problema del xoc cultural sense preparació prèvia, que demostra el mal que pot produir l'arribada del turisme sense un procés d'adaptació i de formació, tant dels turistes com dels receptors.

Davant totes aquestes realitats contrastades, la gran pregunta a plantejar-nos és si el turisme comunitari resulta bo per la cultura de les comunitats locals; en resum, cal demanar-se si aquest turisme afavoreix o mata les cultures locals. És veritat que és la millor fórmula per posar en contacte al turista amb l'autòcton, i la millor manera de que el profit que genera es reparteixi millor dintre de la societat i arribi a la seva totalitat, però, a quin preu?

Com a científics se'ns planteja un interrogant: és millor deixar que les cultures indígenes evolucionin per elles totes soles, o s'ha d'afavorir la seva conservació – artificialització per tal que esdevinguin una riquesa econòmica per a les societats locals?

L'única realitat és que no se les pot fossilitzar per tal que segueixin eternament tal com són en aquest moment. Quan una cultura se bloqueja, no evoluciona, mor per ella tota sola, per artificial. La globalització també arriba a l'Amazonia i les influències exteriors són de cada cop més fortes, accelerant el procés de contagi cultural; per tant, eliminada la possibilitat de tancar-se i aturar-se en el temps, només cal definir com s'articula la protecció i foment de la cultura local utilitzant els medis que aporta el turisme com a forma de sosteniment econòmic. Davant els avanços del consumisme i la modernització que aporten les altres fórmules de desenvolupament

pament econòmic que implanten les empreses extractores de matèries primeres (petroli i gas, fusta, flors, riquesa medicinal), correspon al turisme el deure de fomentar i respectar l'evolució natural de la cultura local sense voler que es transformi en un espectacle, sinó identificada amb l'evolució normal d'aquestes societats.

Moltes vegades, en canvi, el turisme fomenta la transformació de la cultura en una còpia de les antigues tradicions i costums, però adaptades als desitjos i expectatives que tenen els turistes i es posa la cultura al servei de la demanda turística i no de la pròpia evolució natural. Un exemple de la cultura posada al servei de la demanda turística ha passat a les illes del Pacífic, on, a totes elles, s'ha volgut copiar la dansa de benvinguda i la posada del collar de flors a tots els turistes quan arriben a l'aeroport, copiant una fórmula d'èxit de Hawaii, com si tot el Pacífic fos una sola cultura. Aquesta còpia ha mort totes les formes insulars de dansa i tradicions que les eren pròpies. Al mateix podria passar a l'Amazonia, si es demanés a totes les tribus que fessin les mateixes danses i la demostració de la seva cultura, per satisfer l'estereotip de comunitat amazònica que poguessin tenir els turistes, lluny de la gran diversitat i riquesa que conserva cada grup tribal. Seria una altra manera de matar la cultura local a través del turisme, venuda amb la finalitat de protegir dita cultura.

Bibliografia

- V. Mejía Ayala, *Les problemàtiques et enjeux de la mise en tourisme du patrimoine culturel immatériel en Amazonie*, Angers (França). Tesi doctoral inèdita. 2014
- E. Ruiz Ballesteros – D. Solis Carrión, *Turismo comunitario en Ecuador. Desarrollo y sostenibilidad social*, Quito: Ediciones Abya-Yala – Universidad de Cuenca, 2007
- E. Ruiz Ballesteros – M.A. Vintimilla, *Cultura, comunidad y turismo*, Quito: Ediciones Abya-Yala – Universidad de Cuenca, 2009
- M. Seguí Llinàs, *Els indicadors en els projectes de cooperació en turisme sostenible*, Palma: Universitat de les Illes Balears, 2006
- D. Solis Carrión, “De la resistència a la sostenibilidad. El proceso histórico del Turismo Comunitario en Ecuador y sus retos actuales”, *Turismo comunitario en Ecuador*, Quito, 2007, pàg.29-50